

Hoe word je christen?

Opnieuw ontdekken van de charismatische “oergrond”

Prof. Dr. Patrick Lens o.p.

Lezing in reactie op een inleiding van prof. Mel Robeck (0205 op www.stucom.nl) tijdens het symposium Hoe word je christen?, 30 november 2007 aan de VU in Amsterdam.

We kunnen niet ontkennen dat het christendom begonnen is met een “charismatische ervaring”. De geloofstaal over Jezus, de christologische belijdenis, is gebaseerd op een christelijke oerervaring, een ervaring nl. van nieuw leven “in de greep van de Gods Geest”, maar “in herinnering aan Jezus”, lees: het Pinkstergebeuren. “Pneuma” (Gods Geest) en “anamnesis” (herinnering aan Jezus) gaan in de vroegste kerk hand in hand en worden in een heel vroeg stadium zelfs met elkaar geïdentificeerd (cf. 2 Kor. 3, 17) (Schillebeeckx, 37)

Hiermee is al één ding gezegd: de charismatische ervaring is gegeven bij het ontstaan van de christelijke gemeenschap. De oergrond van het christelijk geloof en van de christelijke kerken is de gave van de Geest die naar Jezus verwijst en Hem op een nieuwe wijze present stelt. Het is in die zin een beetje krap om te stellen dat “de charismatische beweging een stroming onder christenen is die zich kenmerkt door haar aandacht voor de “charismata”, de genadegaven van de Heilige Geest.” (Blei, 9) Dat lijkt ons maar een deel te zijn van de “charismatische beweging”. Trouwens, de “charismatische beweging” is “slechts” een sociologisch fenomeen, dat “in” de kerken aanwezig is, ook binnen de rooms-katholieke kerk, maar soms ook aan de rand van de kerken blijft staan. Daarvoor zijn verschillende redenen op te geven waar we nu niet verder kunnen op ingaan. Belangrijker is de “charismatische vernieuwing” die Gods Geest op gang brengt, waar dan ook. Wat wel belangrijk is om in deze context te signaleren, is dat in dit spanningsveld vaak het verschil speelt tussen bepaalde kerken die voortgekomen zijn uit de reformatie, en de kerken, w.o. de rooms-katholieke kerk, die sterk viseren op het belang van de apostolische traditie en het ambt. Bij de eerste groep kerken zou het ontbreken of juist het (opnieuw) vitaliseren van de initiële Pinkstervaring een

reden kunnen zijn om “apart” te gaan, terwijl dit ondenkbaar is in de tweede groep kerken. In pentecostaalse kringen zal wellicht sterk benadrukt worden dat de charismatische ervaring de kerk fundeert, en dat hierdoor allerhande nieuwe kerkelijke of christelijke geloofsgemeenschappen ontstaan. In de katholieke kerk, maar ook in de grote protestantse kerken of tradities, zal eerder gesteld worden dat de herontdekking van de charismatische oergrond van de kerk binnen de desbetreffende kerken zelf moet gebeuren, waardoor ze innerlijk vernieuwd worden.

Vanuit katholiek standpunt zouden we dus eerder geneigd zijn te stellen dat de charismatische beweging ernaar streeft om de “charismatische oergrond” van de christelijke kerken opnieuw te ontdekken, om de kerken zelf opnieuw in contact te brengen met hun eigen “charismatische aard”. Daarmee is tevens de vraag aan de orde gesteld of de zgn. “charismatische beweging” binnen die kerken wel een doel op zichzelf kan zijn. Gaat het er niet eerder over dat de christelijke kerken zichzelf opnieuw moeten ontdekken vanuit de focus van hun charismatische oergrond? Of deze charismatische aard wezenlijk is voor de kerk, is nog een andere discussie. Het heeft natuurlijk te maken met het “wegdeemsteren” van de charismata in de grote christelijke kerken na de oudheid. Ook hiervoor kunnen verschillende redenen worden aangevoerd. Vraag is nu of deze charismata in onze tijd (opnieuw) betekenis kunnen krijgen, en in welke mate.

Christelijk geloof en ervaring.

De charismata staan zowat voor de levendige manifestatie van Gods kracht in het christelijk leven zelf, en, zoals in sommige pentecostaalse en charismatische tradities sterker zal beklemtoond worden, ook bij het christen-

worden zelf. Hiermee wordt het thema “ervaring” op de agenda gezet. In bepaalde pentecostaalse kringen wordt wellicht naar de grotere christelijke kerken, w.o. de rooms-katholieke kerk, gekeken als naar kerken die het contact verloren hebben met een belangrijke krachtbron, nl. de charismata. Helemaal waar is dit niet. In de katholieke traditie zijn de charismata nooit helemaal afwezig geweest. Augustinus heeft ze nog gekend. De grote middeleeuwse theoloog Thomas van Aquino besteedde verscheidene bladzijden van zijn *Summa* aan de gaven en charismata van de heilige Geest. Ook in het leven van sommige mystici uit de 16^e eeuw, zoals Ignatius van Loyola of Teresia van Avila, zijn ze niet afwezig. Maar het is wel waar dat de charismata in de traditionele katholieke theologie over het algemeen beschouwd zijn geweest als een soort “secundaire” gaven, niet voor iedereen, maar voor bepaalde uitverkoren mensen. In de katholieke kerk werd religieuze ervaring traditioneel hoofdzakelijk gezien als een onderdeel van het leven van religieuzen of mystici. Soms werden deze mensen verdacht gemaakt omwille van hun veronderstelde ongebondenheid aan het kerkelijk gezag of omwille van sommige van hun niet-onomstreden interpretaties. Maar het is natuurlijk wel waar dat in de traditionele theologie weinig expliciet over de charismata is nagedacht geworden. In de katholieke theologie gebeurde dit wel een beetje in het kader van de spirituele of mystieke theologie. Maar de grote kerken missen in hun theologische reflectie, maar ook in hun pastoraal, vaak wel iets van wat men “praktische pneumatologie” zou kunnen noemen, een kijken naar de wijze waarop Gods Geest zich manifesteert en welke gaven Hij schenkt en hoe die gaven kunnen werken.

Charismatische ervaring is in kringen van pinksterkerken daarentegen wel zeer belangrijk. Maar is ervaring, m.n. charismatische ervaring, wezenlijk, constitutief voor het christen- worden? Eén van de spanningspunten tussen de grote christelijke kerken en de pentecostaalse kerken is de visie op de sacramenten. In de rooms-katholieke traditie wordt meer de objectieve ondergrond van de sacramenten beklemtoond. Sacramenten zijn heilshandelingen van de Verrezen Christus temidden van de kerk en

door bemiddeling van de kerk. Aan sacramenten wordt een gegarandeerde “werking” toegeschreven, mits ze met de juiste intentie worden voltrokken. Maar precies dit laatste stelt in onze tijd voor vragen, en dit niet alleen in pentecostaalse kringen. De secularisatie heeft immers geleid tot paradoxale situaties: mensen vragen sacramenten dikwijls slechts om “extrinsieke” redenen. Men zou zich – niet helemaal ten onrechte menen wij – de vraag kunnen stellen of dit principe van de “objectieve grond” van de sacramenten (de sacramenten werken “*ex opere operato*”, zegt de traditionele sacramententheologie, dus door hun eigen werking zelf) er niet op onrechtstreekse wijze heeft toe geleid dat de katholieke sacramentenpastoraal in de praktijk vaak fungeert als een bestendiging van het naamchristendom of het culturele christendom. Dit is één van de grootste uitdagingen aan het adres van de gevestigde grote christelijke kerken in de westerse wereld. Dat hebben de pinksterkerken juist gezien. Eén van de spanningspunten is hier zeker de visie op het kinderdoopsel, dat niet enkel in de katholieke kerk gepraktiseerd wordt. Maar hierbij weze toch opgemerkt dat in de katholieke traditie ook voor het kinderdoopsel het geloof vereist wordt, weliswaar als geloof van een gemeenschap, én dat het volgens de kerk in een zinvolle context van een christelijk gezin thuishoort. Als één van de paradoxale situaties in de hedendaagse sacramentenpastoraal moet hierbij wel vermeld worden dat men in de praktijk vaak vragen kan stellen bij het vervullen van deze voorwaarden. Men ziet meer en meer dat mensen het doopsel voor hun kinderen vragen als een soort “*rite de passage*”, als een soort overgangsritus. Men kan begrijpen dat in deze context de vraag van pentecostaalse christenen of zulke sacramentenpraktijk wel kan zonder ervaring, zonder manifestatie van Gods heilswerking in de charismata, laat staan zonder actief geloof, hoewel zeer pertinent, toch wel heel moeilijk is en misschien wel hallucinant overkomt, temeer omdat de doorsnee rooms-katholieke pastor helemaal niet vertrouwd is met het “verschijnsel” van de charismata.

Christelijk geloof en gemeenschap.

Een ander heikel punt is de vraag naar gemeenschap. Voor pentecostaalse christenen is het onbegrijpelijk dat zo vele gedoopte katholieken blijkbaar zo weinig hun parochiegemeenschap vervoegen, daar waar het integreren in een geloofsgemeenschap toch wezenlijk is voor het christen-zijn. Katholieken vinden dit ook. Hier moeten we natuurlijk ook wel een historisch element binnenbrengen. In de middeleeuwen waren kerk en maatschappij één. De reformatie heeft heel sterk het gezag van de kerk in vraag gesteld en het gezag van de Schrift vooropgesteld. De moderniteit heeft dit verder ontwikkeld en van geloof een privézaak gemaakt. Vanuit katholiek standpunt zou men kunnen zeggen: eigenlijk gaat het hier over de band tussen geloof en kerk. Vanuit een katholieke visie is dit wezenlijk: christen-zijn is geïntegreerd zijn, “ingeordend-zijn” in de kerk. De katholieke kerk vindt eigenlijk dat een “onkerkelijk christendom” een miskleun is en dat dit niet de normale situatie kan zijn waarin de sacramentenpastoraal moet functioneren. Nochtans is de concrete situatie wel degelijk dikwijls zo. Men kan zich afvragen of de huidige sacramentenbediening in de praktijk vaak niet zoiets is als water gieten over een eend. Heeft men bij de catechese, zelfs ook in de meest geavanceerde vormen, in feite niet al te veel, zij het dan misschien onbewust, voortgebouwd op een verondersteld traditioneel geloof dat er eigenlijk niet meer is?

Het probleem is dus reëel en stelt ook voor theologische vragen. Toch lijkt deze spanning tussen sacramentenpastoraal en integratie in een levende geloofsgemeenschap in de katholieke theologie minder doctrinair te zijn dan wel pastoraaltheologisch. Het is niet waar dat de katholieke kerk geen geloof zou vragen bij de bediening van haar sacramenten. In dat geval zou er inderdaad sprake zijn van een fundamentele kloof tussen katholieke kerk en pinksterkerken. Wel gaat men in de *catholica* anders om met ervaring en met het belang van bekering, die niet zozeer gezien wordt als een momentaan gebeuren, maar eerder als een proces. Maar voor katholieken is dit geen vastgelegde theologische visie; het is gewoon een bepaalde cultuur die hier speelt en een andere manier van kijken. Daarbij mogen we ook niet vergeten dat we mogelijk, zeker in West-Europa, een overgang van

cultuurchristendom naar keuzechristendom aan het beleven zijn. Dit opent ook gunstige perspectieven. In katholieke kringen is men zich hier mogelijk nog te weinig van bewust. Maar restanten van cultuurchristendom zullen wellicht toch ook niet helemaal kunnen worden uitgesloten. Bij pentecostaalse christenen schijnt dit wel een meer fundamentele vraag te zijn. Voor pentecostaalse christenen is het misschien moeilijk te accepteren dat een geloofsgemeenschap kan verzwakken. Ze hebben gelijk wanneer ze ons er op wijzen dat een bepaalde theologie en een bepaald soort opvatting van pastoraat hier negatief kan spelen. Maar het “voordeel” van de katholieke visie op de kerk – paradoxaal misschien - is dat er ruimte is voor verzwakking en zelfs voor mislukking, maar ook voor opnieuw beginnen. Een kerk die enkel voor “zuiveren” zou zijn, kan ook een “bekoring” zijn (in de kerkgeschiedenis steekt die regelmatig de kop op). Dikwijls is het goed bedoeld, maar het kan ook een schrikbeeld worden. Vraag is ook of pentecostaalse christenen en katholieken dezelfde visie op de kerk hebben. Denken pentecostaalse christenen aan hetzelfde wanneer katholieken zeggen dat een “onkerkelijk christendom” eigenlijk niet kan? In ieder geval is de herontdekking van de charismatische oergrond voor de katholieke kerk een teken van de innerlijke vernieuwing van de kerk zelf, en moet die niet per se een nieuwe christelijke of kerkelijke entiteit in het leven roepen. De Pinksterervaring is voor katholieken eerder een soort uitdijnende ervaring, een beetje als de “*big bang*” van de christelijke spiritualiteit, maar niet als een “moment” dat a.h.w. telkens opnieuw actief “geproduceerd” zou moeten worden.

Vershil in opvatting van traditie.

Onderliggend aan deze discrepantie tussen de katholieke kerk en de pinksterkerken is niet alleen een verschil in sacramentopvatting, maar ook een verschil in visie op de traditie. Voor katholieken is dit een heel belangrijk begrip, dikwijls verkeerd begrepen binnen bepaalde katholieke kringen zelf. Voor de moderniteit lijkt traditie zo iets te zijn als een zich wanhopig vastklampen aan wat altijd is geweest, uit angst om iets te verliezen of omdat men eigenlijk geen antwoord weet op nieuwe vragen. De reformatie heeft op dit

nieuwe aanvoelen ingespeeld, maar heeft tegelijkertijd ook een radicale terugkeer naar de bronnen bepleit en de Schrift, die door de theologische reflectie in de kerk overwoekerd was, opnieuw centraal gesteld. Maar hierdoor kwam wel een nieuwe spanning aan het licht, de spanning nl. tussen Schrift en traditie. Het probleem is dat het hier eigenlijk een beetje gaat over de vraag naar de kip of het ei. Wat was er eerst? Katholieken erkennen het gezag van de Schrift, zelfs boven dat van kerkelijke instellingen. Maar anderzijds zullen zij zeggen – de moderne exegese doet dit ook – dat de Schrift ontstaan is binnen de kerkgemeenschap, als geïnspireerde geloofsreflectie. De Schrift, als Woord van God, is dus ontstaan binnen de stroom van de traditie. Deze traditie gaat voort als een voorschrijdend interpretatiegebeuren, weliswaar bij wijze van “ont-wikkeling” van wat reeds in den beginne in de kern aanwezig was. Hier verschijnt dan weer iets van het gezag van de Schrift: de bijbel blijft uiteindelijk ook in de rooms-katholieke kerk het laatste toetsingscriterium. Maar de traditie wordt in de katholieke kerk meer gezien als een continuüm, en niet als een punctueel terugrijpen naar een oorspronkelijke situatie. Voor ons onderwerp is dit van belang, omdat hier ook iets duidelijk wordt van de visie op bekering die in de katholieke pastoraal meespeelt. Wat is bekering? Pentecostaalse christenen zullen meer insisteren op het feit dat het een gebeurtenis is, een sterk moment van genade, waarop men antwoordt door bekering en door het toelaten van de charismata die zich dan ook beginnen te manifesteren. De katholieke kerk sluit dit in principe niet uit, maar heeft meer de neiging om bekering als een proces te zien. Dit maakt de huidige sacramentenpraktijk ook mogelijk (met natuurlijk ook haar nadelen), maar tevens ook een bepaalde visie op integratie van de charismata in het “gewone” christelijke leven: misschien zal dit ook wel het resultaat van een proces zijn. Zeker moet er in de katholieke kerk nog veel gebeuren i.v.m. de ontvankelijkheid t.a.v. de charismata. Maar de bekering enkel zien als een soort momentane ervaring, eventueel vergezeld gaande van de charismata, zou wellicht toch ook een misvorming zijn van het oorspronkelijke christelijke ideaal. Het zou de bekeringservaring maken tot een soort

meteorietinslag, zonder enige context, en als men niet oppast, zonder contact met het dagelijks leven, ja met het risico dat men mensen van het gewone leven zou doen vervreemden. Paradoxaal genoeg zou dit de christelijke boodschap in onze cultuur nog meer kunnen doen overkomen als irrelevant of zelfs als gevaarlijk. Bekering kan zowel een gebeurtenis zijn als een proces. Ook in pentecostaalse gemeenschappen zien we trouwens mensen die zich opnieuw toewijden. Ook daar is er dus ruimte voor het continuüm. Christen- worden is trouwens ook niet altijd een breukervaring. Maar we hebben wel altijd mensen nodig die ons er op attent blijven maken dat er toch wel zoiets is als een radicaal christelijk leven dat soms haaks staat op deze wereld. In de kerkgeschiedenis zien we dit in het leven van de heiligen. Natuurlijk mag men hierbij niet uit het oog verliezen, zoals Vaticanum II zegt, dat deze roeping tot heiligheid eigenlijk behoort tot het “gewone” christelijke leven. Wellicht kan men hierbij ook zeggen dat God de charismata heeft bedoeld voor elke christen die zijn of haar roeping ernstig neemt.

Sacramenten of Geestesdoop?

De spanning die er bestaat tussen de katholieke opvatting m.b.t. de sacramentele doop (van kinderen of van volwassenen) en de pentecostaalse visie op de doop in de Geest met de daarbij gepaard gaande manifestatie van de Geestesgaven, laat zich vanuit het voorgaande verklaren. In katholieke kringen is er geen overeenstemming m.b.t. de vraag of Geestesdoop en Geestesgaven fundamenteel zijn voor het christelijk leven van eenieder of niet. Traditioneel neigt men er zelfs naar om te zeggen dat dit niet het geval is. Wat wel wezenlijk is voor de katholieke kerk, is dat het vervangen van de doop met water door de doop in de Geest of het herhalen van de doop met water te ver zou gaan, juist omdat de katholieke kerk zo sterk gelooft in de kracht van de sacramenten die eens en voor al gegeven, zijn, maar in zichzelf een onuitputtelijke bron zijn (cf. Joh 4, 14). Eventuele gezamenlijke initiatieven van katholieken en pentecostaalse christenen op het gebied van evangelisatie, discipelschapstraining en genezing, kunnen hieraan niet voorbijgaan. De katholieke kerk

benadrukt hier weerom het proces. Doop in de Geest ziet zij niet meteen als een sacrament. In katholieke charismatische kringen zou men eerder spreken over de “doorbraak” van de Geest of de “vervulling” met de Geest, die in wezen reeds aanwezig komt bij het doopsel, maar nog meer ruimte moet krijgen in het leven van de gedoopte christen.

Maar dit belet niet dat er nog veel ruimte is voor creativiteit. Wat in katholieke kringen bv. verder zou moeten worden doorgedacht, is de vraag of de doop in de Geest inderdaad niet sterker zou moeten worden benadrukt en of hier niet iets te doen valt met het sacrament van het vormsel. Tussen haakjes: dit sacrament wordt in het referaat maar één keer en slechts terloops vermeld; ook over “zalving” wordt er in dit verband niets gezegd. Het tekent ook iets van de “malaise” t.a.v. dit sacrament in de pastoraal van de katholieke kerk zelf. Na de oudheid werd het vormsel losgekoppeld van de doop en leidde het bijna letterlijk een zwerfend bestaan. Bisschoppen deden de ronde op hun paard om dit sacrament te gaan toedienen in afgelegen gebieden van hun bisdom, soms aan heel kleine kinderen, maar ook aan volwassenen. Later werd het verbonden met de persoonsgroei: het vormsel werd een soort jeugdwijding, rond twaalf jaar, soms ook later. Tegenwoordig wordt het vormsel ook later gevierd, bv. bij het einde van de adolescentie, om duidelijk te maken dat het hier gaat om een persoonlijke geloofskeuze voor Jezus Christus en het leven in zijn Geest. Probleem is hier dikwijls toch nog wel dat het in sommige gebieden te sterk verband houdt met gewoonte en traditie, en dat de keuze hiervoor dikwijls nog te zeer “extrinsiek” is. Voor volwassenen worden de zgn. initiatiesacramenten, doopsel, vormsel en eucharistie, in hun oorspronkelijke eenheid gevierd. Persoonlijk denk en hoop ik dat dit in de toekomst een weg zal worden die meer bewandeld zal worden, nu niet meer als gewoonte of vanuit traditie (in de zin van: “ik heb iets gemist”, of “heb ik alles gehad?”, toch wel een typisch katholieke invalshoek, denk ik). Het heeft ook weer iets te maken met de afkalving van het cultuurchristendom, ook binnen de kerken zelf, en dat is misschien juist de meest fundamentele paradoxale situatie die kan ontstaan. Christen-zijn heeft in deze tijd verheldering nodig, blijkbaar niet in het minst

ook voor de christenen zelf. Wellicht zal veel gewoontechristendom verdwijnen. In Vlaanderen dringt dit proces zich nu versneld op. In Nederland is het wellicht al veel langer bezig. Mensen doen al meer en meer beroep op alternatieve rituelen, die eigenlijk veel meer iets van hun reële geloofsgestalte uitdrukken die dikwijls eigenlijk niet echt meer op het christelijk basiskerugma aansluit. De gedeeltelijke verdwijning van het naamchristendom zal een grote leegte nalaten in het post-christelijke Europa, maar de leegte kan ook een vraag naar nieuwe zin doen ontstaan. Wellicht moeten we daar actiever mee bezig zijn in de toekomst. Daar waar een kerkelijke pastoraal zich soms laat verglijden tot een loutere ondersteuningsfunctie van de burgerlijke cultuur, moet men ook aan een tegengewicht werken. Persoonlijk denk ik dat de katholieke kerk inderdaad opnieuw moet nadenken over de bekeringsdimensie, ook m.b.t. de sacramentenpastoraal. Ik gebruik graag het beeld van de thermostaat. Daar waar de thermometer gewoon de heersende temperatuur aanduidt, maakt de thermostaat dat deze temperatuur ook werkelijk kan geregeld worden. In een gesecculariseerde sfeer zal men de heersende temperatuur bijna tot norm maken, met als risico dat de kerk zich in de hedendaagse cultuur verliest en zo het evangelie eigenlijk verkwanselt. Maar de thermostaat regelt a.h.w. de innerlijke bekering van de kerk zelf en tracht mensen die een beroep doen op de sacramenten, een stapje verder te brengen. In een cultuur die meer en meer gesecculariseerd wordt en die qua christelijke visie een grote leegte nalaat, zullen nieuwe zin-zoekende mensen op die wijze mogelijk terug gevoelig worden voor de christelijke boodschap. Zij zullen minder meedragen wat in het collectieve geheugen aan negatieve kerkervaringen is opgeslagen, maar zij zullen het evangelie misschien terug als “nieuw” mogen ontdekken en zelf ook kwaliteit binnenbrengen. We moeten zeker in deze richting verder ingaan, denk ik. Pentecostaalse christen kunnen ons hier zeker iets leren over discipelschap. Katholieken kunnen misschien iets delen over hun ervaringen met catechumenaat en met nieuwe spirituele bewegingen. Ook het aspect “mystagogie” kan in de toekomst belangrijker worden. Mystagogie is, historisch gezien, het verklaren van het christelijk geloof a.d.h.v. de

ritten die de catechumenen in de paasnacht hadden ondergaan, aan mensen die dus reeds gedoopt waren. Misschien zou zo iets dergelijks ook belangrijk kunnen zijn voor mensen die “opnieuw beginnen”.

Zoeken naar een nieuwe context: gemeenschappelijke uitdaging voor alle “charismatische” christenen.

Hoezeer er ook een contrast is of zou moeten zijn tussen de christelijke geloofsgemeenschap en de wereld, toch zal het moment of het proces van christen- worden moeten gebeuren in contact met deze wereld, zonder ervan te vervreemden, maar toch ook zonder van zichzelf te vervreemden. Hier lijkt ons een veel belangrijker uitdaging te liggen voor alle “charismatische” christenen, belangrijker nog dan de spanningen tussen sacramentenpastoraat en doop in de Geest. We moeten heel goed weten in welke cultuur wij ons voortbewegen. Willen we het evangelie brengen naar mensen van deze tijd, zullen we deze mensen zelf ook voldoende moeten leren kennen.

“Ervaring” is in onze cultuur belangrijker dan gelijk welk “dogma” of theologische theorie. Alleen om reden van deze “ervaarbaarheid” kan een nieuwe input van de pneumatologie van belang zijn voor de theologie in onze tijd. De charismatische beweging kan hier zeker iets betekenen. Zij heeft enkele troeven in huis die de hedendaagse mens kunnen aanspreken: maximale participatie in eigen kring, inschakeling van alle geestesvermogens en het lichaam, een holistische opvatting van het heil, gaven van de Geest die heel persoonlijk en heel concreet kunnen functioneren, de dienst van genezing, enz. (cf. van der Kooi, 51-52) Toch gaat het niet over gelijk welke “religieuze” ervaring. De moderne optie om de relevantie van het christelijke geloof vooral in ethische termen te vatten, heeft er in de praktijk vaak toe geleid dat men de typisch christelijke openbaring als overbodig is gaan beschouwen. Het lijkt wel alsof zich achter traditionele geloofsbegrippen als “God”, “Vader”, “Zoon”, “Heilige Geest”, een steeds groter wordende inhoudsloosheid is gaan verbergen. Daarbij komt nog dat er een nieuwe gevoeligheid voor spiritualiteit is die echter vele ladingen dekt. Voor de huidige mentaliteit

is het bv. moeilijk om het geloof in God en zijn handelen en aanwezigheid in deze wereld te “beperken” tot de historische gestalte van Jezus Christus. Maar in de christelijke en charismatische spiritualiteit verbindt de Geest uitdrukkelijk met de Christus en gaat zelfs van Hem uit, maar rationeel aantoonbaar is dit niet. Het kan de charismatische spiritualiteit de beschuldiging van een zekere vorm van fundamentalisme opleveren, of van onverdraagzaamheid.

Vele hedendaagse mensen, ook vele gelovigen, leven in de praktijk a.h.w. “gefragmenteerd” tussen hun toebehoren aan een bepaalde kerk of christelijke gemeenschap, het hier en nu van de gesecculariseerde wereld, én ze leven in een wereld waarin men opnieuw oog krijgt voor spiritualiteit. In een gesecculariseerde, interreligieuze of esoterisch gekleurde cultuur met veel gaten op het vlak van zingeving, zal het toch een uitdaging zijn om de werking van de Heilige Geest (ook in christelijke en charismatische context) goed te blijven verstaan. Een zekere nuchterheid blijft daarbij gewenst, en bijbelse gegevens zullen hier voor christenen zeker altijd de juiste richting blijven wijzen. In de moderniteit, maar ook in nieuwe vormen van spiritualiteit, draait het allemaal rond de mens als gelovend subject met al zijn ervaringen. Te weinig staat het objectieve heil dat ons gegeven is in Christus in het centrum. (van der Kooi, 9) Daarenboven staan er ook andere kapers op de kust die handig gebruik weten te maken van spirituele, zelfs bijbelse en christelijke begrippen, een beetje zoals in de tijd van de gnosis. We hebben blijkbaar dus ook iets meer nodig dan ervaringen en momentane bekeringsmomenten.

Maar er zit ook een positieve uitdaging onder: op zoek gaan naar een nieuwe verantwoording van het typische christelijke geloof, het zgn. kerugma, en naar een context waarbinnen dit voor de hedendaagse mens op een geloofwaardige wijze kan overkomen. Kan de charismatische theologie ons elementen aanreiken die ons dichter bij het typisch christelijke godsbeeld brengen en dit weer relevant maken voor de mens van vandaag? Misschien hebben we een triniteitsleer nodig die meer vanuit de ervaring vertrekt of vanuit de Geest. Maar het grootste probleem hier lijkt ons te zijn dat we een geloofwaardige context

moeten vinden of creëren waarbinnen het Woord als nieuw kan klinken en geverifieerd kan worden, m.n. in het leven en de concrete praxis van de christenen zelf. Wil de christelijke verkondiging geloofwaardig overkomen, moet ze omgezet worden in een soort “praktische soteriologie”: christelijk heil en redding moeten vertaald worden in termen van reële solidariteit, maar dan wel als context van verkondiging van Jezus Christus en zijn Geest, én als resultaat van het handelen van God in zijn Woord en in zijn Geest. De “charismatische vernieuwing” heeft “alles in huis” en is voldoende toegerust om deze zending “efficiënt” te vervullen. Alleen ontbreekt het naar ons aanvoelen soms aan voldoende ver doorgedreven reflectie. Wij mogen niet vergeten dat de huidige verstaanshorizon zo grondig verschilt van de oorspronkelijke uitgangssituatie van het beginnende christendom, dat een eventueel onkritisch gebruik van de Schrift uitgesloten is. Het stelt ook vragen naar de werking van de charismata: in feite zijn zij enkel maar vanuit de typisch christelijke geloofscontext te begrijpen. Zonder een ernstige “contextualisering” zal de verkondiging met de daarbij horende charismata in ieder geval een meteorsteen blijven zonder contact met de werkelijkheid. Op Pinksteren was het de Heilige Geest zelf die voor de context van de evangelisatie zorgde. Zijn werking kon door gelovige joden worden “geïdentificeerd” a.d.h.v. hun oudtestamentische achtergrond. De kerkgemeenschap ontstond als antwoord op het ontvangen van het kerugma en de gave van de Geest. Dit wekte verwondering die uitleg behoefde. Zo werd de kerk op haar beurt een nieuwe context voor verkondiging en Geestesgaven. Dit “Pinkstermechanisme” kan zich opnieuw herhalen. We hebben daar helemaal geen vat op, want het is Gods werk. Toch vraag de genade om “menswording”, en daarom zijn we verplicht om onze pinksterspiritualiteit voldoende theologisch en pastoraal te bereflecteren, willen we niet slechts een eenmalig effect bereiken.

Dienst van genezing als toekomstkans.

Jezus Christus en zijn Geest op relevante wijze ter sprake brengen in een multireligieuze cultuur: dat lijkt ons de belangrijkste vraag voor onze tijd te zijn. Misschien zal de

referentie naar het probleem van het menselijk lijden hierbij belangrijk blijken te zijn voor de toekomst. Het is één van de vragen die de postmoderne mens op dit ogenblik bijzonder kwelt. De nood aan genezing is er. Het valt op dat vele spirituele alternatieven van vandaag een soort “instant-oplossing” voor menselijke vragen bieden, maar het probleem van het lijden vaak ten gronde onbesproken laten. Maar in de christelijke belijdenis gebeurt er iets met het lijden en de dood zelf, die innerlijk doorleefd worden en getransformeerd door de Verrezen Christus. Als de christelijke kerken over Gods aanwezigheid en handelen in de geschiedenis spreken, dan hebben ze het over een gekruisigde die is opgestaan. Daar kan men niet om heen. De Heilige Geest is a.h.w. zijn “verlengstuk” in tijd en ruimte, ook in de innerlijkheid van de mens, zijn belofte totdat Hij wederkomt. De volle kracht van de Christusbelijdenis is dat daar waar mensen de zin van hun leven zijn gaan verliezen, God is doorgedrongen door het leven, het lijden en het sterven van zijn Zoon en van alle mensen, en dat Hij het zinloos levenslot van binnenuit heeft omgebogen. Dit heil stelt God nog steeds in ons bereik door zijn Geest uit te zenden. Het geloof in Jezus Christus en de werking van zijn Geest hebben hier dus zeker iets heel uniek te bieden. Welke rol kunnen de charismata hierin spelen? Bepaalde mensen zullen alleen maar dát kunnen aanvaarden wat reeds in hun denken past. Dat is een beperking. Maar misschien laten zij, en jammer genoeg ook vele christenen, iets liggen dat bijzonder nuttig en werkzaam kan zijn. Theologie en levensbeschouwing hebben in onze tijd een hoge graad van abstractie bereikt, maar weinigen zijn in staat om te doen inzien hoe levend en concreet toepasbaar het Woord van God wel is, hoezeer het leven geeft en situaties kan opentrekken. Het is een Woord dat ons kent en ons liefheeft en doordringt “tot waar ziel en geest, been en merg elkaar raken, en het is in staat de opvattingen en gedachten van het hart te ontleden.” (Hebr. 4, 12) In de huidige multiculturele en multireligieuze context zullen de charismata mogelijk wel concurrentie ondervinden van andere religieuze ervaringen of vormen van spiritualiteit, een beetje zoals Mozes en de tovenaars van farao. (cf. Ex. 7, 10-12) Maar wat zal overblijven is echte menselijkheid en menselijke groei, op korte of lange termijn. En dat ware mens-zijn is

uiteindelijk verschenen in Jezus Christus, de enige die uit de doden is opgestaan en die daardoor het raadsel van lijden en dood verheldert. Hij is het die ons door zijn Geest telkens weer blijft kneden naar het

oorspronkelijk beeld van de mens dat God voor ogen had toen Hij de wereld schiep.

Prof. Dr. Patrick Lens o.p.

Bibliografie:

Blei, K., *De charismatische beweging*, Kok, Kampen, 2006

Schillebeeckx, E., *Jezus, het verhaal van een levende*, H. Nelissen/Baarn, Bloemendaal, 1982

van der Kooi, C., *Tegenwoordigheid van Geest. Verkenningen op het gebied van de leer van de Heilige Geest*, Kok, Kampen, 2006

De lezing van prof. Mel Robeck staat als 0205 op www.stucom.nl

Zie ook www.stucom.nl/dialogo

Dit is document 0206 op www.stucom.nl